

דבידו לישאל על ההקדש וחוזר לבעליו אבל כאן אם ישאל על הקדישו הרי ישאל של הנגזל ולא של הגזלן ע"כ אפילו אם גזלן קונה ומקנה מגזירת הכתוב אבל כיון שמקדיש מיד נסתלק בעלותו ממנו לגמרי ועיין יצמות פ"ח ועיין בריט"א בכורות דף ח' ע"ב ואכתי נ"ע.

סימן ז'

בענין כותל המערבי שלפי כמה פוסקים הוא כותל העזרה

באור דברי הרדב"ז בארוכה. וביאור דין גגין ועליות שלא נתקדשו אם זה דוקא באותן שהיו בשעת קידוש, פלפולים וביאורים בענין זה.

הכותל המערבי של בית המקדש העומד היום ונראה, יש בזה ספק אם זה כותל בית המקדש או כותל הר הבית ונתלקו בזה. ואמנם רבינו הגאון בעל חכמת אדם בספרו שערי נדק חכמת אדם בשער משפטי הארץ פ"א כתב וז"ל: "נריך שיזהר מאד שלא יכנס במקום המקדש שכולנו טמאי מתים והנכנס בטומאה חייב כרת דאפילו למ"ד קדושת הארץ בטלה אבל קדושת המקדש לא בטלה, ולכן כשהולך למקום המקדש נריך שיהא לו הר הבית למזרח והוא יעמוד במערב פנים למזרח דהיינו למקדש, כי הכותל מערבי הנשאר ר"ל כותל העזרה שהיתה לאחורי ק"ק י"א אמה ולכן מותר לילך סמוך לה אבל ממזרח הר הבית למערב אסור" הרי שהחכמת אדם חפס לדבר פשוט שהכותל המערבי הוא הוא כותל העזרה. וראיתי בהערות לספר מקדש מלך שכתב וז"ל: "אולם מ"ש שם דלכן מותר לילך סמוך לה נ"ע דאם הוא מכותל העזרה י"א אמה לאחורי ק"ק. הרי אחרי זה היה עוד מהר הבית דהר הבית לנד מערב היה ק' אמה וצ"ק ודאי שאסור להכנס שם וגם טמאי מתים י"א דאסורים להכנס עיין לעיל בטור מלכה ובהררי בשדה שם, וכנראה שיש שם טעות בדפוס וממילא אין ללמד מדבריו". ודברי הב"ה, מה שהחכמת אדם אומר שאין ענה עכשיו להכנס

קנה הוא קדש. לפי שהוכיח רבינו הגרע"א מדברי הרמב"ן והר"ן שבקדושין "כיון שקנאחה מחמתו מקודשת" הרי מפורש דאף דאין קנוי לו כיון שהוא בגרמא דיליה מחמתו מקודשת וגם דעת הרמב"ם וצמחמות וכו' אשר מצואר בדברי הגרע"א ז"ל שגרס הגזלן שעל ידו נקנה נקרא מקדש והרי קימל"ן דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיט וכיון דעל ידי גרמא יכול היה הגזבר לקנות הקרבן לקיץ המזבח בדמי הקדש שוב שפיר יכול להקדיש בגרמא דיליה וחל מדין אמירתו לגבוה כיון שנקרא מקדש והוי המקדש את האשה וכן הוי המקדש כיון שבלעדיו לא היה יכול ההקדש לקנות ושוב על ידי גרמא הגזלן קונה ההקדש כיון שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיט וצמחמות להדיט הלא נקרא שהוא המקדש את האשה כיון שבלא רצון שלו לא יכולה האשה לקנות אלא שאכתי איכא לדקדק שמה שחולה כאן מעשה הקנין של הקדש הוי לכאורה כזכיה מן ההפקר ונראה שאמירתו לגבוה עושה שני מעשים של חלות דין ראשית שהוא המקנה בשביל ההקדש ושנית שהוא הקונה בשביל ההקדש שהרי אין ההקדש עושה שום מעשה של קנין ולכן גם כאן הוי כאילו ההקדש עשה מעשה הקנין והוא מקנה להקדש ולכן על ידי אמירתו ההקדש קונה ואין נריך שיהא הוא הבעלים אלא שעל ידי מעשה שלו נקרא שהוא כמו המקדש את האשה שנקרא המקדש כן כאן הוא המקדיש ואין להקשות שאכתי חסר כאן קדושת פה ישראל אמרינן מגו דנחתה קדושת דמים על הקרבן נחתה שוב קדושת הגוף כן נראה בצאור דברי הגרע"א ואכתי נ"ע.

אח"ח 1234567

אוצר החכמה

וקנא יש לדקדק בזה עוד די"ל שאליבא דכ"ע הגזלן הוא בעלים רק דאולי בעלים ע"י רגע אחד לא נקרא בעלים שהרי צאותו רגע שנעשה הגזלן בעלים מיד צנת אחת הוא מסתלק ושייך הדבר להקדש שוב אין לו שום דינים של בעלים. אולי זה תלוי בפלוגתא של קני על מנת להקנות אי קני, נדרים מ"ח, ויש לחלק ועיין שם בר"ן ד"ה אמרי ועיין בצרכת שמואל קדושין סימן ד' ודו"ק.

ולכאורה עלה בדעתי עוד סברה חדשה דכל עיקר מה שנשאר בעלים על ההקדש לאחר שהקדיש משום

לעזרה כיון שכלנו טמאי מתים ברם להר הבית מותר
 לטמא מת להכנס שם מוצן בתנאי שאינו בעל קרי ואם
 נטמא בטומאת קרי צריך טבילה ואז מותר לו להכנס
 וזה מוצן מאליו שהרי כתב רק בעזרה אסור לטמא מת
 לכונס אבל בזה הבית מותר כמו שכתב מפורש כמוצן
 שרק אם הוא טהור ולא בטמא טומאת קרי וכדומה זה
 פשוט ואי"ל לפנינו ואין כאן שום טעות הדפוס וחבל
 שנריך להאריך בדבר כזה. והגאון ר' יעקב דוד ז"ל בעל
 פירוש הרידב"ז על הירושלמי כתב בספרו שו"ת בית
 רידב"ז בשם רבינו הרדב"ז דכותל המערבי הוא כותל
 העזרה ולא כותל הר הבית וז"ל: "ע"ד השאלה בכותל
 המערבי שנתחדש כעת שצא חכם לירושלם עה"ק
 תוצב"א ה"ה הרב החרץ ובקי ירא שמים מצוין בדורנו
 כש"ת מוה"ר יהושע יוסף נ"י כלבו והתעורר בדבר
 המקום שאנו מתפללים אלל כותל המערבי של ביהמ"ק
 תוצב"א לפי דעתו אסור לנו לעמוד בצמקום הזה כי
 הכותל הזה הוא כותל העזרה ולא כותל של הר הבית
 כמו שאומרים העולם, וכבר קדמוהו רבינו הרדב"ז
 ז"ל בזה והרב הג"ל החליט בן כרבינו הרדב"ז ז"ל
 וחכמים אחרים חולקין עלי' ואומרים שהוא כותל של
 הר הבית תוצב"א, ובאמת קשה לי להכריע בדבר הזה
 שהחליט הרדב"ז ז"ע ובפרט שהרב ר' יהושע יוסף
 נ"י כלבו הג"ל הוא המצוין הראשון בתבל בחכמה זו
 בתבנית הבית וכלי' כידוע לכל ישראל ולא אוכל להכניס
 ראשי בזה המקצוע הגדול העומד ברומו של עולם,
 בספק איסור כרת. ולפי דעת הרב ר' יהושע יוסף נ"י
 הג"ל צריך ריחוק לעמידת רגליו ערך ב' אמה, אך איך
 אפשר שגדולי עולם קדושים וטהורים שדומין למלאכי
 השרת עמדו במקום הזה ולפי דעת הרב ר' יהושע
 יוסף נ"י כלבו הג"ל שנשחנה היום הבנינים וע"כ
 נחקר עמידת רגליו או אפשר שבאמת הקדושים
 וטהורים והנדיקים כמו הריה"ק ז"ל והאור החיים הק'
 ז"ל עמדו באמת מרחוק ולא כמו שאנו עומדים
 עכשיו". ולפי שדברי הרדב"ז צריכין תלמוד ע"כ הריני
 מציא את כל דבריו בסי' תרצ"א ז"ל: שאלת ממני
 אודיעך דעתי אם מותר ליכנס לעליות הבנויות סביב
 לבית המקדש שהן בולטות לתוך המקדש על גבי ויזן
 וגיחוטרות לפי שראית שנהגו בזה היתר ואין מוחה
 בידם. תשובה דע שלא כל העליות שוות ולא כל הרוחות
 שוות וצריך אומד יפה לראות אי זו מותרת ואי זה

אסורה וזה כי הדבר ברור שחתם הכיפה שם אכן
 השתיה צלי ספק הנקרא אללם אלסכרא וא"ת דהא חנן
 אכן היתה שם מימות נביאים הראשונים ושתיה שמה
 גבוהה מעל הארץ ג' אצבעות ועליה הארון נחון ועמה
 שאלנו את פיהם ואמרו שהיא גבוהה מקרקעית הכיפה
 ג' קומות ואנו רואין מבחוץ שעולים לכיפה במדרגות
 הרבה כבר כתבתי על זה בתשובות שרקעית הבית
 חפרו אותו כמה פעמים לגלות היסודות ולכן הוא נמוך
 הרבה ממה שהיה ומקודם תדע דהא חנן בכמה דוכתי
 שהר הבית היה גבוה מירושלים והשתא הדבר הוא
 להפך. עוד אמרו העובדי כוכבים שיש חתם הכיפה
 מערה ושהמלכים הראשונים רצו לדעת מה היה שם
 ושלשלו בני אדם לתוכה ומתו וסגרו אותה ומלאוה עפר
 עד היום הזה אין אדם יודע מה יש שם וקרוז אללי
 שנאמר להם או שמעו שהארון גנוז שמה ולפיכך היו
 חופרים אולי ימצאו אותו ולכן הושפל קרקעית הבית
 ונתגלות אכן השתיה. גם שמעתי שהמלכים שעברו
 חפרו שם למצא יסוד האבן הזאת ולא מצאו מ"מ אין
 ספק כי האבן הזאת אשר תחת הכיפה היא אכן השתיה
 אשר עליה היה הארון בבית קדש הקדשים לצד מערב.
 הילכך מי שעולה בעליות אשר לרוח מערב או הנכנס
 לראות מהפתח אשר לצד מערב צריך לשער שיהיה צינן
 לבין הכיפה יותר מאחד עשר אמה שכך היה צין כותל
 מערבי של העזרה לכותל ההיכל ועובי הכותל כי
 הכותלים נחקדשו שיערתי שאין בכל הפתחים יותר
 קרוז לכיפה מאותו הפתח הקטן אשר משמאל לבאבאל
 קטאנין ולכן צריך לזהר מן העליות אשר על קטאנין וזו
 חומרא יתירה כי אני שיערתי שיש משם עד הכיפה
 יותר מ"א אמה ואפשר שהטעם הוא מפני שהיא
 משוכה קצת לצד צפון כאשר נבאר בע"ה ואם העליות
 הם בצד צפון צריך לשער מכותל מערבי לצד המזרח
 באורך קפ"ז אמות כל העליות הבנויות באורך זה הם
 בנויות על אורך העזרה ממזרח למערב וכל העליות
 הבנויות סוף מאורך זה לצד מזרח או לצד מערב אינם
 בכלל האיסור. ולענין הרוח כבר ידעת כי רוח העזרה
 מצפון לדרום הם קל"ה אמה וכבר הנראה לעין כותל
 הדרום במקומו הראשון הוא שהרי העומד בקרן
 דרומית מזרחית רואה כי משם לצד דרום הוא עמק
 יהושפט ולא היתה העזרה נמשכת לצד דרום אלא עד
 שם גם כי אבני היסוד ההוא הם אבנים גדולות מורה

שהוא בנין קדמון וא"כ סוף בנין הנקרא מדרש שלמה
לדד הדרום הוא סוף העזרה אלא שהוא חוץ מקפ"ז
אמה אשר ממזרח למערב והוא מכלל הר הבית ועד
היום בנין כיפין על גבי כיפין מ"מ למדנו כי הכותל
הוא בעצמו היה כותל העזרה אשר לדד דרום וא"כ
נריך לשער אם העליות אשר כנגד כותל זה לדד נפון
רחוקים מכותל זה קל"ה אמה אינם בכלל העזרה ואני
שיערתי שיש בין כותל זה של דד דרום עד הבתים
והעליות אשר בנויות לדד נפון יותר מקל"ה אמה ואינם
בכלל הקדש ומותר ליכנס להם. עוד דרך אחרת רואין
כאלו חוט מתוח מהכיפה לדד מזרח כל הבתים והעליות
שהם בתוך מ' אמה לחוט זה הם בכלל הקדש וכל שהוא
חוץ לזה השיעור הרי הוא חול וחשבון זה אינו מדויק
לפי שהיכל היה נר מאחריו ורחב מלפניו כדכתיב הו
אריאל אריאל ומ"מ לנחת מידי ספק נריך להתרחק
מהחוט המתוח מכותל הכיפה הנפוגית ארבעים אמה
ברוחב באורך קפ"ז אמות מן המערב למזרח. ואם
העליות בנויות לדד מזרח הנה נתבאר כי הכותל
המזרחי אשר היא בנין עתה הוא כותל הר הבית
המזרחי לפי שמשם והלאה הוא הר הזיתים. ועוד כי
שערי רחמים הם באותו כותל וכתב בעל כפתור ופרח
שהם שערים שהיו נכנסים בהן האזלים והחמנים וכל
הבתים והעליות אשר בדד מזרח מותר להכנס לשם
שהרי מכותל הר הבית המזרחי עד כותל העזרה
המזרחי יש ש"ג אמה וטמא מת מותר להכנס בהר
הבית. ואם יש עליות בכותל דרומי באורך קפ"ז אמות
מן המערב אל המזרח הרי הם בכלל הקדש ודרך כלל
אני אומר כי הבתים או העליות אשר לדד נפון ונד
מזרח אין בהם ספק אלא ומותר ליכנס להם אם לא
תהיה בולטת הרבה לחוץ המקדש דאז נריך אומד וכן
אותם של דד דרום ומערב נריכין אומד. והוי יודע
דאיבעיא לן בגמרא תלה עצמו באויר העזרה מהו
וסלקא במיקו והוי איסורא דאורייתא לדעת הרב דס"ל
בקדושתו עומד ואולנין לחומרא ואסור ולדעת התוספ'
פשיטא ליה דאויר עזרה נתקדש ואע"ג דתניא בידיעות
הטומאה וטמא שנכנס להיכל דרך גגות פטור שנאמר
ואל המקדש לא תבא דרך ביאה אסרה תורה מ"מ
פטור אכל אסור הוא ומכין אותו מכת מרדות וכן כתב
הרמב"ם פ"ג מהלכות ביאת הקדש וז"ל ואע"פ שהוא
פטור מכת מכין אותו מכת מרדות בין שנכנס למקדש

דרך גגות בין שנכנס בו דרך פתחים בשדה תיבה
ומגדל ע"כ. וא"מ כיון דגגין ועליות לא נתקדשו
והתוספות מודים שכל העליות לא נתקדשו חוץ
מהעליה אשר על ההיכל למה לא יהיה מותר ליכנס
עתה בכל העליות דע דלא אמרינן דלא נתקדשו אלא
העליות והגגות אשר היו בנויות בזמן שהיה קיים אכל
הגגין והעליות הבנויות עתה סביב למקדש שמה בתוך
אויר העזרה הם בנויות או באויר הלשכות שהיו אז
ומידי ספיקא לא נפיק. הילכך אם נתברר לפי החשבון
אשר כתבתי שהם בנויות בקדש לא נחוש לגובה לומר
שמה למעלה מגגות הלשכות אשר לא נתקדשו הן
בנויות כיון דאויר העזרה כעזרה מ"מ יש לי לתת טעם
למנהג שנהגו כל העולם לעלות באותם עליות לראות
משם את הבית כלו ולא שמענו ולא ראינו מי שמיחה
בדס. דע כי הראב"ד ז"ל סובר כי האידנא אין כרת
למי שנכנס למקדש וכן תמצא בהשגה פרק ששי
מהלכות בית הבחירה הרי שיעקר הדין הוא מחלוקת
והדבר ספק שמה עליות אלו הם בנויות בקדש או לא
ואח"ל בנויות בקדש שמה אויר העזרה לא נתקדש דהא
איכא דמפרש דהא דבעי רבא תלה עצמו באויר העזרה
הכי קא מיבעיא ליה אם נתקדש אויר העזרה או לא לפי
גרסת הספרים ולא איפשטא ואח"ל דאויר העזרה
בעזרה שמה על אויר גגות הלשכות אשר לא נתקדשו
הן בנויות הילכך כיון דאיכא כל הני ספוקי חלו הדבר
להקל מרוב חשקתם לחזות בקדש ואין לנו להקל מטעם
דדרך ביאה אסרה תורה ודרך גגות אין זו איסור תורה
דהא ניחא אם עולים ויורדים מיד ולא היו שוהין שם
שיעור השתחויה אכל אם הם בנויות בקדש נהי דפטור
משום ואל המקדש לא תבא מ"מ תייב משום טמא
ששהה במקדש הנה כתבתי לך טעם המנהג אכל אחת
תהיה מן הגוהרים ולא תכנס לא לבית ולא לעליה אם
לא תהיה רחוקה מהכיפה הרבה. גם שמעתי שיש
מחילה תחת הקרקע ופתחה לדד המערב שהולכת עד
תחת הכיפה ויש מהיהודים שנכנס לשם ודבר זה אסור
דקי"ל מחילות הפתוחות לעזרה נתקדשו ומאן לימא לן
שאין זו מכלל המחילות שהיו פתוחות לעזרה ואפי'
תימא שזאת מחדש נעשית קרקעית העזרה נתקדש עד
התהום כדאי' בזבחים. שוב ראיתי וכן אמרו לי בני אדם
היודעים לשער שאין לך פתח ולא עליה שלא תהיה
רחוקה מהכיפה כפי השיעור אשר כתבתי הילכך מותר

להתקרב אל הפתחים ולעלות אל העליות כ"ש
בהטרפות הספקות אשר כתבתי.

והגאון ר"פ ז"ל בספרו מקדש מלך כתב וז"ל:
"ומה שהגאון דמסלולא ז"ל מציא סיוע לדבריו מתשו'
רדב"ז דכותל מערבי זה הוא כותל העזרה, הנה כנראה
משמע שנחכוין לתשו' רדב"ז (ח"ר סימן תרנ"א) והן
אמנם דפשטות דבריו נוטים כן, שכתב שם "ואם
העליות הם בצד צפון צריך לשער מכותל מערבי לצד
מזרח באורך קפ"ז אמות כל העליות הצנויות באורך זה
הם צנויות על אורך העזרה ממזרח למערב וכו', עכ"ל.
ולבאורה משמע להדיא דכותל מערבי זה שאנו רואים
הוא כותל העזרה, וכדמבואר בזבחים (דף נ"ו ע"א)
לאורך העזרה הוא קפ"ז אמות וכ"מ קצת מדבריו
בתשובה אחרת (סימן תרמ"ח) שכתב "לפי שכותלי
ציהמ"ק מכוונים כנגד עולם העליון וכותל מערבי
מכוון כנגד השכינה לכן לא חרב עד היום הזה", עכ"כ.
ומזה ג"כ משמע דהוי כותל ציהמ"ק ולא רק מהר
הבית אולם הרי מקובל אללנו משנות דור, שעומדים
שם בתפלה, ואם היה כותל העזרה הרי גם מחוץ
להכותל אסור לעמוד וליכנס להר הבית כל טמא
בטומאה היוצאת מגופו כגון זב ובע"ק, נדה ויולדת, כל
אלה אסורים ליכנס למחנה לוייה מה"מ, וצריכין אנו
ע"כ לפרש דברי הרדב"ז באופן שלא יסחור מנהגן של
ישראל, וע"כ הא דכתב לשער מכותל מערבי לצד מזרח
קפ"ז אמות שזה הוא רק שטח העזרה לצד, י"ל דאינו
מכוון על כותל מערבי זה שאנו רואים עכשו, אלא
כונתו לדבריו הקודמים, שבתחלה ישער י"א אמה
ויותר מהאצן שחיה שבמקום זה היה כותל מערבי של
העזרה, ולאחר שישער איה מקום כותל מערבי של
העזרה ישער שוב ממקום הכותל המשוער קפ"ז
אמות. וכשנסתכל בדבריו נראה כי אדרבה דברי
הרדב"ז בעצמן מוכיחין כן, שכתב "מי שעולה בעליות
אשר לרוח מערב וכו' צריך לשער שיהיה בינו לבין
הכיפה יותר מאחד עשר אמה שכן היה בין כותל
מערבי של העזרה לכותל ההיכל", עכ"כ. ואם נפרש
דעת הרדב"ז שכותל מערבי הוא כותל העזרה, מה לנו
לשער שיעור של י"א אמה מהכיפה, הא מקיימי
מחינתא וכל שהוא לפנינו מן הכותל הרי הוא נכנס
לעזרה ומתחייב בנפשו, אלא ודאי גם הרדב"ז ס"ל

דכותל מערבי דגן הוא גבול כותל מערבי של הר הבית
דלא כהרדב"ז וז"ל. הנה מה שרצה לדחוק שדברי
הרדב"ז הם לא בפועל ממש אלא "שישער וכו'

אוצר החכמה

שבמקום זה היה כותל מערבי של העזרה" אינו מחוור
וליקדוקו לא נראה שהרי הרדב"ז מדבר מהעליות
ואולי מהעליות אלו אי אפשר לראות הכותל וצריך
לשער. ועוד שהרי בתשובה סימן תרמ"ח מפורש
ברדב"ז שהכותל שלנו הוא כותל העזרה וז"ל: "שאלת
ממי אודיעך דעתי צמי שאנסוהו להכנס לצ"ה לעשות
איזו מלאכה והגיע זמן תפלה ונמצא עומד בין כותל
מערבי ובית קדש הקדשים כיון שאמרו וז"ל לא זה
שכינה מכותל מערבי ומקום בית קדש הקדשים אין שם
שכינה לאי זה צד יהפוך פניו. תשובה דרוש וקבל שכן
יש בתשובה זו מ"מ דעתי הוא שיהפוך פניו אל קדש
הקדשים ככל שאר המתפללים כי אע"פ שאמרו לא זה
שכינה מכותל מערבי ראש הכותל גבוה כמה אמות
נמצא שהיא חולקת רשות לעצמה ואע"פ שהיו אחוריו
אל הכותל לית לן בה ומקום בית קדש הקדשים אפילו
בחרבנו בקדושתו הוא עומד. ותו דהא אמרינן נמי
שכינה בכל מקום. ותו דלא אוכל לצייר שיהיה השכינה
מזויה בזמן הזה בכותל מערבי בין טומאת העכו"ם
ומה שארז"ל לא זה שכינה מכותל מערבי דומה למה
שאמרו שכינה במערב רוצה לומר במערבו של עולם
ולד מערב נקרא כותל מערבי ומה שאמרו וז"ל לפיכך
לא חרב כותל מערבי כדאיחא במדרש שיר השירים על
פסוק הנה זה עומד אחר כחלנו לפי שכותלי בית
המקדש מכוון כנגד עולם העליון וכותל מערבי מכוון
כנגד השכינה ולכן לא חרב עד היום הזה. חדע שגם
בזמן שב"ה קיים השכינה במערב היתה ואפ"ה מי
שהיה עומד בבית החילופות אחורי קדש הקדשים צ"א
אמה שבין כותל מערבי לאחורי קדש הקדשים היה צריך
להפוך פניו אל קדש הקדשים ואחוריו אל כותל מערבי
השתא נמי לא שגא ויתפלל לצד שמתפללים כל ישראל
כיון שהוא גבוה הרבה אין לחוש ואפי' בזמן הזה
שהבית ציד עכו"ם" ולא מובן מה שכתב "וכן משמע
בתשובה אחרת סימן תרמ"ח" ומה שייך "משמע" הרי
כן מפורש להדיא בדברי הרדב"ז וגם לא כתב אין
יפרנס תשובה זו. — ובאמת מפורש להדיא בתשובה
דהוא כותל העזרה שהרי הרדב"ז כתב מפורש "וכל
הבאים והעליות אשר בצד מזרח מותר להכנס לשם

[אוצר החכמה]

י"ד סי' כ"ז אות י"א) שכתב מילתא חדתא וז"ל:
 "והרי ודאי בזמן הבית כשטבל כדי לילך אל הממנה הי'
 בדין לדרך כמו שמזכרין על השחיטה לצורך אכילה
 דמ"ש וא"כ י"ל דגם השתא נמי אהני מעשיו להיתר
 ביאת ממנה ואע"פ שבהמ"ק חרב הרי קי"ל ק"ר
 קדשה לשעתה וקלע"ל כמ"ש רמב"ם ספ"ו מזה"ב.
 ואף הראב"ד שם משמע דל"פ אלא לענין כרח אצל לא
 פסיקא לי' מלתא דלקלע"ל ולאסור מודה דאסור
 להכנס יעו"ש ויכול גם עתה כשטבל לקרוי להכנס
 להה"ב אע"פ שהוא ט"מ והרי מקום הה"ב ידוע גם
 היום ע"י כותל המערבי שנשאר היסוד הישן ובעל מ"ח
 בס' אדרת אלי' כ' שמדדו ומלאו מכון ח"ק אמה
 ושזהו חומת הה"ב ואעפ"י שאש"י מקום החיל היכן
 התחיל ולפנים מהחיל אסור ט"מ להכנס כדתנן בפ"א
 דכלים ואעפ"י שהוא מדרבנן מ"מ מאחר שגזרו
 חכמים הר אה"ל להכנס עוד לשם מפני גזרתם וליכא
 נ"מ ול"י מרחק החיל מחומת הה"ב מ"מ ודאי לא הי'
 סמוך לחומה ממש והי' מקום הילוך בין הה"ב לחיל
 ולב"א להכנס שהפירו הכניסה לט"מ לשם וא"כ נ"מ
 שיוכל לילך שם צה"ב סמוך לחומה ממש מיהת אחר
 שנטבל לקרוי ואפי' הוא בח"ל הרי צידו לילך לירושלים
 ולישמר עצמו מכל טומאה חוץ טו"מ עד שיבוא לשם
 ויכנס להה"ב ע"י טבילה זו והרי אהני מעשיו לבוא אל
 הממנה ואע"פ שאין דעתו לילך כלל לירושלים ולא
 להכנס להה"ב הרי גם בשחיטה בכה"ג כתבו
 האחרונים שם שאפי' שוחט לעכו"ם וכלצים ואין רואה
 לבדוק כלל ולא דעתו לאכול כיון דצידו לבדוק ולאכול
 צריך לברך" והאריך בזה, ושם כתב "ורחוק לומר
 דחוששין שמא חומה מערבית והיסודות הקיימות אינה
 חומת הה"ב אלא חומת העזרה או עכ"פ חומת החיל
 שהיא ג"כ חומה קטנה סמוך להגדולה דא"כ יאמרו
 (יאסרו) כל ב"ק ונידות לילך סמוך לחומה מבחוץ ג"כ
 שמא הוא מהה"ב והרי לא זהירי שם כלל מזה כפ"מ
 ששמעתי שהולכין להתפלל אלל אותה חומה ועומדים
 הכל בסמוך לה ממש. ואולי י"ל כיון דאין אנו בקיאים
 במים חלוקין ועכו"רין א"כ כ"ע ס' וצין בני ג' ראיות
 הם במים עכו"רין ול"ל נקיים ואסורין להכנס ואע"ג
 דזה חומרא ומה"ת מיחוץ סוף סוף הרי אה"ל להכנס
 כלל ואפי' בטריפה שמכת חומרא אין לברך על
 השחיטה". הרי שגם הוא מסתפק בזה אם הכותל הוא

שהרי מכותל הר הבית המזרחי עד כותל העזרה
 המזרחי יש ש"ג אמה וטמא מת מותר להכנס בהר
 הבית. ואם יש עליות בכותל דרומי צאורך קפ"ו אמות
 מן המערב אל המזרח הרי הם בכלל הקדש" והיינו
 שהעזרה היא קפ"ו וש"ג הרי חמש מאות אמה ונמצא
 שכותל העזרה בסוף הר הבית שהוא הכותל המערבי
 ומה שנאמר "ומעוטו מן המערב" משום שלהר יש
 שיפוע ודו"ק, ותמנהי אין לא הרגיש הר"פ ז"ל בזה
 ולל"ע. ואין שיהיה הרי יסד לנו הרדב"ז שהעזרה
 מתחילה לאחר ש"ג אמה ממזרח למערב מהכותל
 המזרחי וע"כ שהכותל של היום הוא בלי שום ספק
 לדעת הרדב"ז הוא כותל העזרה. אלא שיש קושי גדול
 בדבריו בזה שכתב "וזה כי הדבר ברור שמתחם הכיפה
 שם אכן השתיה בלי ספק הנקרא אללם אלסכר"א".
 ותמהו רבים שאלסכר"א הוא רחוק מסוף דהר הבית
 המערבי וכבר הלכו בו הנמושות בקושי זה ואמנם ע"כ
 טעות סופר יש כאן ואולי כיון לכיפה אחרת ואיזה
 תלמיד טועה אמר שהוא אלסכר"א שהרי ע"כ להרדב"ז
 כותל המערבי כותל העזרה ואמנם כי ברור שיש כאן
 טעות סופר מ"מ ברור שהרדב"ז סובר שהכותל שלנו
 הוא כותל העזרה וכמבואר להדיא שהעזרה מתחילה
 לאחר ש"ג אמה מהכותל המזרחי של הר הבית ומה
 שהעיר המ"מ בזה "שעומדים שם בתפלה" הלא יש
 תקנה לבעל קרי בטבילה ושל זב שיטבול במים חיים
 ומאן לימא לן שלא טבלו לטומאתן ואם יש כאלה שלא
 שמעו לזה הרי קימל"ן שמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו
 מוידין ואף שהדבר במחלוקת שנוי. ולדעת הרדב"ז
 והחכמת אדם שאומר מפורש שזה כותל העזרה ולכן
 אין לקרב לכותל מזל מערב למזרח ולפי הרדב"ז נראה
 שסגי לבעל קרי לרחק כעשר אמות מהכותל ולדעת
 התו"י והשלטי גבורים אפשר שיש לחוש למי שלא טבל
 לקרוי כמאה וששים ושבע אמות ואז יוצא מכל ספק.
 ומזל המדע אין הוכחה עכשו שזה כותל הר הבית ומה
 שהחזיקו כמה דעתם שזה כותל הר הבית אלו רק
 השערות ואומדנות וגם יש הסתברות אצל אין הוכחה
 מטמטית או אוידינטית מדעית נגד שיטת הרדב"ז
 והח"א. וכל מה שנכתב בזמן האחרון בחיבורי תורה
 הם רק השערות צדיות שאין להם על מה שיסמכו אף
 שהם נכתבו בסגנון ברור ובטחוני. ועיין בספר תפארת
 בני מרצנו הגאון ר' אדוק הכהן מלובלין ז"ל (חלק

ושכינה אינה בטלה" וז"ל ד"השכינה מצויה" הוא ענין אחר והוא ענין גלוי שכינה בשעת תפילה שהוא דין מיוחד וכבר הארכתי בזה בצאור הגמרא סנהדרין כ"ב. ובמשנה מדות פ"ב מ"א אמרינן: "הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה רובו מן הדרום שני לו מן המזרח שלישי לו מן הצפון מיעוטו מן המערב מקום שהיה רוב מדתו שם היה רוב תשמישו" וכן כתב הרמב"ם פ"ה הל"ו וז"ל: "העזרה לא תהיה מכוונת באמצע הר הבית אלא רחוקה מדרום הר הבית יתר מכל הרוחות וקרובה למערב יתר מכל הרוחות ובינה ובין הצפון יתר ממה שבינה ובין המערב ובינה ובין המזרח יתר ממה שבינה ובין הצפון" ועיין בכ"מ.

והדבר הפלא ופלא שלא נתבאר לא בגמרא ולא ברמב"ם ובראשונים כמה המדה היא של רוחק העזרה בכל דבר ונאמרו בזה השערות הרבה מרבותינו גדולי המפרשים כמו החי"ט השלטי גבורים והחפ"י (במשנה זו יש מחלוקת בין הראשונים שיש מפרשים לא כהרמב"ם אלא שרובו מן הדרום וכו' הפירוש רוב בנין מן הדרום, עיין בפירוש הר"ש והרא"ש שם) ואמנם לפי המדרש הדברים פשוטים שהרי מהכחול המערבי עד סוף הר הבית אפשר לראות מיד מדת הרוחב לכל דבר ולכן לא הנריכה המשנה לכתוב המדה ואמרה בדרך כלל למי שאינו עומד שם ודו"ק כי נפלא מאד איך שהחידה כמה שלא הזכירו מדות העזרה במקום הר הבית נפתרת מעצמה ומתישבת כמין חומר. ואמנם איך שיהיה אצל הלא היא מחלוקת גדולי עולם אס הכותל המערבי הוא כותל העזרה או כותל הר הבית ומי שנכנס לפניו משים נפשו בכפו לעבור על ספק איסור כרת וגם בחוץ אי אפשר להגיע קרוב לכותל המערבי בלי טבילה הנדרשת לטהר מטומאה היוצאת מהגוף לבעל קרי במקוה ולזב צמים חיים כמו שיבאר.

ובשו"ת בית הרידב"ז (סי' ל"ח) כתב וז"ל: "ונראה לפענ"ד מלבד שיש לנו לסמוך על דברי חז"ל הנח להם לישראל אס אין נביאים הן בני נביאים הן מלבד זה אפילו שיהא האמת כרבינו הרדב"ז ז"ל והרב ר' יהושע יוסף נ"י וכו'. והוא דגרסינן במס' סוכה דף ג' ע"ב היתה גבוה מכ' אמה וצא למעטה זכרים וכסחות לא הוי מיעוט ואע"ג ובטליהו לכולהו בטלה

מחומת העזרה ורק רצה להכריח זה מהמנהג. אלא שז"ע שהרי לא סתר כלום שאפילו אס נימא שהוא מחומת העזרה הלא שוב נ"מ לאותם שעומדים מבחוץ קרוב להכותל שהם זריכין טבילה אס לא שנימא שסמך על מסקנתו (ועיין בספר עבודה תמה וז"ע).

1234567

ומש"כ בפאת השלחן (ס"ג סע' י"ב אות כ"ו) וז"ל: "וגם עכשיו דמנהג לילך בתוך העיר לכותל אבנים שקורין כותל המערבי זה לא הזכיר הרב כלל" לכאורה סתם הדברים ולא פירש כאן שהח"א כתב שהוא כותל המערבי והוא ז"ל ראה ספר הח"א כמו שמזכירו בהקדמה וכנראה לא היה לו הכרעה נגד הח"א ולכן סתם הדברים בסעיף י"ב שז"ל: "מה שאנו רואים היום בזמנינו זה מהכותלים העומדים במזרחת של ירושלים נגד הר הזיתים הם כותלי הר הבית שהרי מאלו הכותלים שהם שפת הר המוריה של מזרחו אינו עד עמק יהושפט אלא חמשים אמה או פחות ואס היו (מעזרת נשים) [מהעזרה] או מהחיל הי' זריך להשאר הרבה עד תשלום הר הבית שהי' ח"ק א' על ח"ק ושל (עזר"י) [עזרה] לא הי' רק קפ"ז על קל"ה וגם כותל המזרחי יותר הרבה מן קל"ה אמה אלא הם של הר הבית".

במדרש רבה שיר השירים על הפסוק "הנה זה עומד אחר כחלנו — אחר כותל מערבי של בית המקדש למה שנשבע הקב"ה שאינו חרב לעולם ושער הכהן ושער חולדה לא יחרבו לעולם עד שיחדשו הקב"ה". וכן הוא בזהר הק' שמות דף (ה:) וז"ל: "ר' יצחק אמר אחי מלבנון כלה דא אייה שכינתא. אחי מלבנון תבאי מאחר בי מקדשא דלעילא, תשורי מראש אמנה מאחר בי מקדשא דלעילא ומאחר בי מקדשא דלתתא. דאמר ר' יהודה מעולם לא זזה שכינתא מכותלי דמערבא דבי מקדשא דכתיב (שיר ב) הנה זה עומד אחר כחלנו והוא ראש אמנה לכל עלמא". מסגנון ופשטות הלשון משמע שקאי על כותל הר הבית ושכינה במערב הוא כמו שציאר הרדב"ז בסיומן תרמ"ח. ומה שכתב הרדב"ז "ותו דלא אוכל לזייר שתייה השכינה מצויה בזמן הזה בכותל בין טומאת העכו"ס". לכאורה ז"ע מדברי הרמב"ם פ"ו מהלכות בית הבחירה ה"ז שכתב: "לפי שהדושת בית המחדש מפני השכינה

דעתו אלל כל אדם, תנן וביטלו הוי מיעוט וכ"ש עפר וביטלו תנן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת ר' יוסי ורבנן דתנן בית שמילאהו תנן ונרורות וביטלו מבוטל ביטלו אין לא ביטלו לא ותני עלה ר' יוסי אמר תנן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר וצטל עפר ועתיד לפנותו ה"ה כסתם תנן ולא צטל ע"כ ועי' ברש"י ז"ל ובתוס' ז"ל במס' עירובין. וגרסינן במס' מכות דף י"ב ע"א ורמינהו אילן שהוא עומד בחוץ ונפשו נוטה לפניו או שעומד בפנים ונפשו נוטה לחוץ מכנגד החומה ולפנים כלפנים כו' ובתוס' ז"ל ד"ה אילן תימא דהא אמרינן דגגות לא נחקדשו וא"כ מע"ש אין אוכלין על האילן וי"ל דמיירי באילן שענפיו מועטין שאין בהם ארבעה דלא חשיבי והוי כאילו עומד (כן גרס בתוס' אנשי שם) באויר כנגד הקרקע עכ"ל ז"ל, עוד י"ל דמיירי אפילו באילן שענפיו מרובים ואויר ירושלים כירושלים דמי עכ"ל ז"ל. והנה פי' תירוצ' השני פי' המהרש"א ז"ל פי' שקשה להבין וכבר דחה המל"מ ז"ל פירוש הזה ומחזורתא הוא כפי' המהר"ם ז"ל ויש לי הסבר על דבריו ז"ל כיון דהענפים גופי' עומדים באויר כההיא דלילא בקני' במס' זבחים דף פ"ח וע"כ נחשב האדם שעומד עליהם כאילו גם הוא עומד באויר כההיא דלילא צירושלמי צפ"צ דמס' סוכה תמן הוא ועליתו תחת הסוכה צרם הכא הוא ועליתו תחת המטה עיי"ש, אולם תירוצ' הראשון ז"צ מעיקרא מאי קמקשי' ולבסוף במאי ניחא להו אס דמתחלה קסברי לפיכך לא נחקדשו גגין ועליות משום דאויר ירושלים לאו כירושלים דמי לפיכך מקשו מאילן הא גם הוא באויר א"כ לפ"ז הול"ל ולתרוני דמיירי באילן שענפיו מועטין ולא חשיבי ואויר ירושלים כירושלים דמי כיון דחידשו דאויר ירושלים כירושלים דמי והעיקר חסר מן הספר כמה דמסקי דלא חשיבי והו"ל כאילו עומד באויר כנגד הקרקע וכלאורה החיבות הללו עומד באויר כנגד הקרקע תיבת כנגד הקרקע אין להם מוצן אלל הפי' פשוט דבדאי פשיטא להו לרבותינו בעלי התוס' ז"ל דאויר ירושלים כירושלים דמי כמו כשקידש דוד עד ארעית תהומא קדוש כדליתא במס' זבחים דף כ"ד עיי"ש כן נחקדש גם עד הרקיע ופשיטא דאויר ירושלים כירושלים דמי אך גגין ועליות לא נחקדשו משום דמפסיק באויר בין ירושלים כמו לדוגמא במס' צ"מ דף ק"ב ע"א דלעולם אויר

חצר כחצר דמי אע"פ שאין סופו לנוח על החצר אך האויר גופי' של חצר הוי כחצר אך שאני הכא דמפסיק כלי עיי"ש דכיון דהוי מפסיק בין האויר והחצר לא חשיב שוב אויר חצר וכדוגמא הזאת גם כאן הגם דאויר ירושלים כירושלים דמי אך כשמפסיק האויר בין ירושלים לא הוי האויר כירושלים והדוגמא מהגמרא צ"מ הנ"ל וכו' וע"כ מקשי אס כן גם ענפי האילן מפסיק ג"כ באויר בין ירושלים ע"ז מתרצין דמיירי באילן שענפיו מועטין ולא חשיבי והוי כאילו עומד באויר כנגד הקרקע ר"ל דלא חשיבי הפסק והוי כאילו הוא באויר כנגד הקרקע באין שום הפסק כן הוא פי' האמיתי בע"ה. וכיון שנמצרר לנו הענין של גגין ועליות לא נחקדשו א"כ לפ"ז צ"ד כיון שידוע שצימים הללו בזה"ז נשלך עפר ונרורות ואשפות על כל ירושלים וכן על מקום מקדשנו תוצ"א עד שנשתנה כל שטח האדמה שבהיות ירושלים על תלה וההיכל על יסודותיו ההולך מירושלים לבהמ"ק היה הולך בשיפוע מלמטה למעלה וכדכתיב וקמת ועלית וכדרשת חז"ל ועכשיו צעו"ה ההולך מירושלים למקום המקדש משפע ויורד מלמעלה למטה וידוע כאשר חופרין בקרקע נמצא כמה פעמים צחים מלמטה והאי עפר הנשלך על החיל (לדעת הסוברין שהוא מקום חול) הוא עפר ועמיד לפנותו כי הקצ"ה תקיף הוא יבנה ביתו בקרוב ואז יפנה כל זבל וכל עפר מאדמה שאנו עומדין עליו וכיון שהוא עפר ועמיד לפנותו בכל יום ויום אס צקולו תשמעו ע"כ אינו צטל". מבאר מדברי הריד"ז שהוא מפרש הגמרא שגגין ועליות לא נחקדשו משום שצבעת קידוש צי"ד לא קידשו את הגגין והאויר למעלה מהגגין ופשוט שהאויר קדוש עד רום רקיע אלל שהגגין מפסיקין בין קדושת האויר שלמטה וכל שנפסק האויר שוב אין קדושה להאויר שלמעלה ואמנם עיין בסדרי טהרות כלים פ"א (דף נ"ח). שפירש דברי דברי החוס' באופן נאה וז"ל: "תנן התם אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ או עומד בחוץ ונוטה לפניו מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ בחי הצדים שפתחיהן לפניו וחללן לחוץ או שפתחיהן לחוץ וחללן לפניו בית שמאי אומרים הכל כלפנים ובית הלל אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ" וכחז' הסדרי טהרה וז"ל: "אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ או עומד בחוץ ונוטה לפניו

מכנגד החומה ולפנים כלפנים — תימה דבשלהי כיצד
 זולין (פ"ה:) ומייתי לה לקמן אמרינן דגגות לא
 נתקדשו וא"כ מעשר שני אין אוכלין על האילן ויש
 לומר דמיירי שענפיו מועטין שאין צהם ארבע דלא
 חשיבי והוי כאלו עומד בארץ נגד הקרקע עוד יש לומר
 דמיירי אפילו באילן שענפיו מרובין וארץ ירושלים
 כירושלים (תוס' מכות י"ג. ד"ה אילן) ונראה דסיוס
 דבריהם אחרתי תירוץ קאי דבקושייתם אזלי דטעמא
 דגגות לא נתקדשו לפי שלא נתקדש אלא קרקע
 ירושלים וחדית לן בתירוץ דארץ ירושלים ג"כ נתקדש
 ורק גגות לא נתקדשו והכא באילן שענפיו מועטין
 וחשוב כארץ ירושלים ועוד יש לומר דאפילו ענפיו
 מרובין ג"כ לא חשוב בכלל גגות שלא נתקדשו אלא
 בכלל ארץ ירושלים שנתקדש זה נראה ביאור דבריהם
 על פי לשון מהרמ"ל ז"ל. אכן ביאור הדבר אמאי אפילו
 אילן שענפיו מרובין לא הוי בכלל גגות שלא נתקדשו
 נראה כוונתם ז"ל כי אמרינן דגגות לא נתקדשו אלא
 באותן שהיו אז שעת קידוש ירושלים ולא קידשו אלא
 עד התקרה ושאר ארץ ירושלים קדשו עד רום רקיע
 אבל כשזנו אח"כ גגין ועליות או נטעו אילנות לאו כל
 כמיניהו לבטל קדושת הארץ שנתקדש עד רום רקיע
 וזה כוונתם "עוד יש לומר דמיירי אפילו באילן שענפיו
 מרובין וארץ ירושלים כירושלים" כלומר ואין האילן
 שאחר שקידוש מבטל קדושת הארץ שוב מלאתי כעין
 זה בספר חק נחמן, וזה נראה לי לזכר מה שראיתי דבר
 מחמיה בשם הרשב"א ז"ל סי' ל"ד וז"ל שאלת צפרק
 צ' (דשבוט יז:) גגין הללו אין שוחטין שם קדשי
 קדשים ואין אוכלין שם קדשים קלים ותמיהני אפילו
 למ"ד גגין ועליות לא נתקדשו מי גרע משאר העיר
 שנאכלין בה קדשים קלים תשובה איברא לפי גירסא
 שנודמנה לך שאלה גדולה שאלת אלא שבאמת טעות
 סופר יש צפרק וכך הוא הגירסא אין שוחטין שם
 קדשים קלים ואין אוכלים שם קדשי קדשים עכ"ל.
 ותמוה דמה זו שאלה ומה זו תשובה דמאי קושיא מי
 גרע משאר העיר מאי גריעותא הא גם בשאר העיר אין
 אוכלין בגגין ועליות וגם גגין ועליות דעורה כיון שלא
 נתקדשו בגגין ועליות דשאר העיר דמיא ובאמת
 שהגירסא שלפנינו כמו שהשיב הרשב"א ז"ל אבל כתבו
 החוס' (שם) דהה"ד דאין אוכלין דגגין ועליות לא
 נתקדשו ונקט שחיטה משום דאכילה בעורה לא שייכי

בקדשים קלים יעו"ש ולפי מה שנתבאר מוצנים היטב
 דברי הרשב"א ז"ל דהעורה נזנית אחר קידוש ירושלים
 וא"כ נתקדש מקום העורה בקדושת ירושלים עד רום
 רקיע בכלל שאר ארץ וא"כ כשנזנית העורה אינה
 מבטלת קדושת הארץ שנתקדש עד רום רקיע אלא
 דהיכי דשייך קדושת העורה לא צריך לקדושת ירושלים
 שנתקדש מכבר וגגין ועליות דאין בהו קדושת עורה
 נשאר בהן קדושת ירושלים שנתקדש מכבר והחוס' ז"ל
 בשבועות דכתבו דהה"ד שאין אוכלין אזלי לפי תירוץ
 ראשון דכאן דאפילו גגין ועליות דאח"כ לא נתקדשו
 ומבטלו קדושת הארץ.

שוב מלאתי להרצ דרך הקודש דמייתי לתשו'
 הרשב"א ז"ל ומתמה עלה מפסחים (פו.) ומייתי לה
 לקמן דמקשינן אדרב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו
 מהא דלשכות הצנויות בקודש ופחותות לחול תוכן חול
 וגגותיהן קודש ודחיק לאוקמי בשגגותיהן שיה לקרקע
 עורה ומקשינן עוד מהא דקמני גבי היכל וגגו קודש
 ודחיק לאוקמי לאותן שתי אמות כו' ולהרשב"א ז"ל
 אמאי לא מרזינן וגגותיהן קודש וכן וגגו קודש לאכילת
 קדשים קלים יעו"ש, והנה הקשה כן לפי שלא עמד
 בטעמו של הרשב"א ז"ל דלפי מה שביארנו ליכא
 לתרוצי וגגותיהן קודש לאכילת קדשים קלים דהא גם
 בגגין ועליות דשאר ירושלים כהאי גוונא שנזנה אחר
 קידוש גם כן קודש לאכילת קדשים קלים. וכלאו הכי
 תמהני עליו הא אי אפשר לתרוצי כלל דגגותיהן קודש
 לאכילת קדשים קלים קאמר דהא כלפי תוכן חול קאמר
 דגגותיהן קודש ואי לענין קדשים קלים גם תוכן לענין
 זה קודש דהא פחותות לחול היינו לירושלים ושם אוכלין
 קדשים קלים וכן כלפי מחילות שחתת ההיכל חול קאמר
 דגגו קודש ואי לענין אכילת קדשים קלים גם מחילות
 שחתת ההיכל הוו קודש לענין זה דמחילות ירושלים לא
 מצינו דלא נתקדשו וא"כ מחילות עורה והיכל אף שלא
 נתקדשו היינו בקדושת עורה והיכל אבל לא גרע
 ממחילות ירושלים, הן אמת שצפפר דרך הקודש
 נסתפק בזה דמחילות עורה דלא נתקדשו אי יש בהן
 עכ"פ קדושת ירושלים או לאו וסבר למתלי זה
 דרשב"א ז"ל דלדידיה לא גרע מירושלים ולתוס' ז"ל
 גרע מירושלים כמו גגין ועליות דעורה לתוס' ז"ל
 יעו"ש אבל באמת לא עמד על שורשן של דברים

וגו' עד אגריפס המלך עמד וקבל וקרא מעומד ופריך בגמ' עומד מכלל יושב והא' אמר מר אין ישיבה בעזרה וכו' ומוקי לה בעזרת הנשים דמאי קושיא ה"ל למימר שכשהיה יושב על הצימה היתה עשויה כמו גג גבוה הרבה ואמר רב בפרק כ"ד לולין דגגין לא נתקדשו והרי הוא יכול ליישב בטוב וחירך בשם הר' יצחק אביו ז"ל דכיון שלא היה דבר קבוע בעזרה שהרי לפי שעה היה נותן אותו צימה דלאחר כן היו שומטין אותה מיד מפני שלא היתה עשויה אלא למושב בעלמא לפ"ו לא היתה חלוקה משאר קדושת העזרה שהרי ע"כ ז"ל דלא חשיב ההיא בנין דבר של קבע שאם היא חשיב בנין של קבע הוה אסור כדאמרין לקמן שאין בנין אכסדרה של עץ בעזרה. ולי נראה דבלאו הכי לא תקשי שאפילו א"ת שהיא בנין קבע אעפ"כ גג הצימה היא קדוש כשאר קדושת העזרה שהרי אפי' למ"ד דעלויות וגגין לא נתקדשו היינו אותן שהיו באותו שעה כשנתקדשה העזרה אבל מכאן ואילך כל מה שיעשה באויר העזרה שום דבר הכל קדוש דלאו כל כמיניה ע"י בנינו להפקיע קדושת העזרה שנתקדשה דבשלמא הלשכות שהיו צנוס בשעה שנתקדשו העזרה י"ל שהאויר של מעלה ע"ג לא נתקדשו מפני שהפסיקה התקרה של לשכה בין האויר שלמעלה לא קדשו אבל באותו מקום שהיה חלוק בעזרה באותה שעה אותו אויר נתקדש עד רום רקיע שאם לא נפרש כן קשיא לרב דאמר גגין לא נתקדשו מגג בית הפרות דקיי"ל דהוה בקודש אפי' הפרות והא' ליכא למימר שהיה גגה שיה עס הקרקע של העזרה שהרי בעזרה היתה עומדת ושם היו מולחים עורות קדשים אלא ע"כ ז"ל שאפילו בגגין היה חילוק דיש מהן שנתקדשו ויש מהן שלא נתקדשו והכל לפי הנוכח והשעה שהיו נריכין אז עשו ולא דוקא דקאמר רב דכל גגין לא נתקדשו אלא חוץ גג הפרות לא נתקדשו כולם או בשעת קדושת העזרה אבל מכאן ואילך לא אחי שום בנין ומבטל קדושת העזרה וכן מוכח כמו כן הא דתנן גגו היה קודש ולא מותבי' ביניה לרב. דברי הראב"ד הוצא בורע אברהם סימן ח' אות כ' ורמז ג"כ לדברי הראב"ד וא"כ דברי הס"ט בבאור החוס' במכות מבואר מאד. אלא שקצת קשה דאמרין בפסחים פ"ו "א"ר גגין ועלויות לא נתקדשו איני והא' אמר רב משום ר' חייא כוזמא פסחא והלילה פקע איגרא" ומאי קושיא והרי אפשר דמיירי

דבגגות שפיר כחצו החוס' דלא אוכלין שם קדשים קלים כיון דלא נתקדשו לא עדיפי מגגין ועלויות דכל ירושלים אבל מחילות כיון דלא מצינו דמחילות ירושלים לא נתקדשו וא"כ ודאי אף דמחילות עזרה והר הבית לא נתקדשו היינו בקדושתן אבל מכל מקום קדושת ירושלים יש בהם דלא גרעו ממחילות ירושלים. והמהרש"א ז"ל ביאר דברי החוס' וזה לשונו רזנס לומר דלא אמרו דבגגות לא נתקדשו אלא באויר עזרה דלא הוה בעזרה אבל הכא אויר ירושלים הוה כירושלים ולדבריו ז"ל פירך הראשון היינו לחלק בין גגות לאויר בירושלים גופיה ובתירך השני חדשו דאפילו גגות נתקדשו בירושלים ודבריו נריכים עיון דהא ההוא דגגין ועלויות לא נתקדשו בגגי ירושלים איתמר דהא מקשינן עלה (שם) מהא דכוזמא פסחא והלילה פקע איגרא יעו"ש וגם בהא דמשמע מדבריו דאויר עזרה לא נתקדש תמוה מחוס' שבועות (י"ז. ד"ה תלה) וכבר עמד בדבריו ז"ל המל"מ פ"א מה' שגגות ה"ד יעו"ש. ועיין תשו' רדב"ז סי' תרנ"א דמפרש לה לבעיא דרבא שבועות (י"ז.). תלה עלמנו באויר עזרה מאי דהבעיא הוא אי אויר עזרה כעזרה אי לא נתקדש כעזרה ותמוה כמו שתמה המל"מ בשיטות הרמב"ם בה' שגגות שם ובהרדב"ז אי אפשר לפרש כפירושו של הלח"מ שם בהרמב"ם ז"ל יעו"ש ונ"ע. והריטב"א ז"ל בחידושי תירך קושיות החוס' לחלק בין אכילת קדשים קלים לאכילת מעשר שני דלענין אכילת מעשר שני הקל גם גגין נתקדשו. והנה משמע מדברי המפרשים ז"ל דהא דשקלינן וטרינן הכא בעיקרו ונפשו לענין אכילת מעשר שני ולענין מקלט על העיקר ועל הנוף מיירי אבל תחת הנוף והעיקר שצפנים כצפנים ושצחוק כצחוק אמנם מדברי הרמב"ם ז"ל בה' מעשר שני (פ"ב הט"ו) וכן בה' רוצח לענין ערי מקלט משמע להדיא שתחת הנוף והעיקר מיירי וא"כ לא קשה קושיות החוס' מידי מהא דגגין לא נתקדשו ועיין שער המלך פ"ו מה' בית הבחירה ה"ט, עכ"ל.

אוצר החכמה

והנה מה שחידש הסדרי טהרות ושכעין זה כ' הס"ג מבואר להדיא בראב"ד תמיד (ל:) וז"ל: "ובחוס' נרפת מקשים בשם ר' אלחנן בן הר' יצחק ז"ל אהא דקחני בסוטה צפ' ואלו נאמרין בשמיני צמוצי שביעית עושין לו צימה של עץ ויושב עליו שנאמר מקץ

מוצר החכמה

דאולי הם מודים שבמקום שעזרה היתה פתוחה שנתקדש עד רוס רקיע אם אור עזרה כעזרה ורק במקום שגגין לא נתקדשו אז גם גגין חדשים לא נתקדשו וי"ע בזה.

ובספר לפלגות ראובן ח"ו השיג על הרידצ"ו בפלפול גדול ובתוך דבריו כתב וז"ל: "והנלענ"ד בביאור הענין עיי"מ שנראה להסביר ג"כ טעמא דהא מילתא מה שהזכרנו לעיל המבואר בפסחים שם ד' פ"ו דבהיכל קידשו גם את העליות אבל לא את הגגין וצריך להבין למה באמת לא קידשו גם את הגגין ונראה ד"ל דה"ט מה שלא נתקדשו הגגין בכ"מ משום שזהו דבר שא"א כלל שמתחיל שום קדושה על האויר כשהוא צפני עמנו דהרי הוא דבר שאין בו ממש וכמו שמצינו ג"כ שא"א להקנות אור הקרקע כמ"ש הרא"ש ז"ל צ"ב ד' ס"ג בשם הירושלמי והתוספתא וכו"ה להלכה בחו"מ סי' רי"ב דאור אינו צר קנין משום דהוי דבר שא"צ ממש וכן ודאי י"ל דא"א ג"כ להקדיש אותו ורק ע"י קדושת הקרקע של ירושלים תוך המחיצות מתקדש גם האויר שבתוך המחיצות מאליו וכמו שמצינו דאור חצר לא קני עד דמטי לתוך המחיצות כמ"ש בגיטין ע"ט ועמ"ס צ"ק ד' ע' ע"ב ד"ה כמאן כן י"ל גם גבי דין הקדושה שרק במקום אשר הקרקע בעצמה נתקדשה ויש שם מחיצות שם נתקדש גם האויר מאליו בתוך המחיצות אבל למעלה מן המחיצות אי אפשר שהאויר יקנה או יתקדש דכיון שאינו מקוים ומלומס במחיצות מיקרי דבר שא"צ ממש ורק כשהוא מחוץ המחיצות מיקרי דבר ש"צ ממש ולכן קונה גם אור כלי בתורת חצר כי מטא לאירא דמנא כמ"ש בע"ז ע"ב ע"א ע"ש והרי מצינו דאור ש"ל מחיצות מיקרי דבר ש"צ ממש וקונה ואור שלמעלה מן המחיצות מיקרי דבר שא"צ ממש, לכן נראה לומר דגם לענין קדושה כן הוא ודינא הוא שהאויר אשר בתוך המחיצות שפיר חילא עליהן דין קדושה מאליהן כיון שהקרקע שחמיהן והמחיצות שמחזיקות אותן מסביב מתפסין בקדושה לכן גם האויר שבתוכן מתקדש שפיר מאליו אבל במקום שאין לו מחיצות א"א שתתפס עליו דין קדושה משום דהוי דבר שא"צ ממש, ומובן שפיר דה"ט מה שלא נתקדשו הגגין משום שא"א שיתקדש האויר שעל גביהן כיון שאין שם מחיצות למעלה מן הגג

בגגין שנבנו אחר קידוש ואולי משום דסתמא נאמר. ואמנם איך שיהיה מבואר בדברי הראב"ד להדיא דלא כהרידצ"ו וגם דאף דבר שלא בטל להעזרה מפסיק אלא שבחירון הראשון של התוס' אפשר לפרש ששיטתם היא כהרידצ"ו שהגג מפסיק אבל לפי הס"ט מבואר גם ברשב"א דאין גגי עזרה שלא נתקדשו מבטלין קדושת ירושלים, ברם יש להסתפק לשיטת הראב"ד האין הדין אם נפלו הגגין אם אז ממילא קדוש עד רקיע או כיון דבאומה שעה לא נתקדש האויר אלא עד הגגין שוב אפילו אם נפלו הגגין לא קדוש ולפי זה אין הכרח שהרדב"ו לא סובר כהראב"ד וי"ע. ואמנם ברדב"ו (סי' תרנ"א) כתב וז"ל: "וא"ת כיון דגגין ועליות לא נתקדשו והתוספות מודה שכל העליות לא נתקדשו חוץ מהעליה אשר על ההיכל למה לא יהיה מותר להכנס עתה בכל העליות דע דלא אמרינן דלא נתקדשו אלא העליות והגגות אשר היו בנויות בזמן שהיה קיים אבל הגגין והעליות הבנויות עתה סביב למקדש שמא בתוך אויר העזרה הם בנויות או באויר הלשכות שהיו אז ומידי ספיקא לא נפיק. הלכך אם נתברר לפי החשבון אשר כתבתי שהם בנויות בקדש לא נחוש לגובה לומר שמא למעלה מגגות הלשכות אשר לא נתקדשו הן בנויות כיון דאור העזרה כעזרה". ומבואר להדיא שבתוך שלמעלה מן הגגות קדושת העזרה לא פשטה שיטת הרדב"ו היא שהיא הלכה בקדושת העזרה שגגין אין להם קדושה (וכן היה הקידוש) על זה אומר הרדב"ו שאין זה דין מיוחד בתפאל של גגין ועליות אלא שבקדושת העזרה לא קידשו אלא עד הגגין אבל אם היתה עליה או גג בתוך העזרה מתחת לגג קדוש אבל לעולם אם היו העליות למעלה מגובה השיעור של העזרה אולי באמת אין קדושה אפילו בצנין החדש בחירון הראשון של התוס' במכות י"ב וא"כ הרי אדרבא מבואר שלא סובר כהראב"ד דא"כ אף למעלה מעזרה לאחר הקידוש היה צריך להיות קדוש. אבל איך שיהיה הרי מבואר להדיא דאם יעשו עליה בתוך העזרה יש זה קדושה וא"כ נסתרים דברי הרידב"ו גם מדברי הרדב"ו אם היה עליות במקום שהעזרה פתוחה ולא היתה לה גג נראה ג"כ שהוא קדוש וכמעט מפורש הביא כן בראב"ד וכן נראה שהיא שיטת הרדב"ו אם אמרינן אור עזרה כעזרה וכמפורש שם בתשובה ורק לשיטת התוס' במכות בחירון הראשון צריך תלמוד

^{אוצר החכמה}

העזרה שנתקדשה דבשלמא הלשכות שהיו בנויים בשעה שנתקדשה העזרה י"ל שהאזיר של מעלה ע"ג לא נתקדשו מפני שהפסיקה התקרה של הלשכה צין האזיר שלמעלה לא קידשו אבל באותו מקום שהי' חלוק בעזרה באותו שעה אותו אזיר נתקדש עד רוס רקיע שאם לא נפרש כן קשיא לרצ דאמר גגין לא נתקדשו מגג בית הפרוה דק"ל דהוי בקודש והא ליכא למימר שהי' גגה שזה עם הקרקע של העזרה שהרי בעזרה היתה עומדת וכו' אע"כ ל"ל שאפילו בגגין הי' חילוק דיש מהן שנתקדשו ויש מהן שלא נתקדשו והכל לפי הצורך והשעה שהיו צריכין אז עשו ולא דוקא קאמר רצ דכל גגין לא נתקדשו וכו' וכן מוכח כמו כן מהא דתנן גגו הי' קודש ולא מותצי מיני' עכ"ל. והנה זה פלא מאי דמסיים דלא מותצי מהא דתנינן גגו הי' קודש, שהרי אדרבא מבואר בש"ס שלנו בסוגיין דפסחים שם ד' פ"ו דפריך הש"ס מהא דתניא וגגו הי' קודש והוא צריכתא בתוספתא דמ' כלים פ"א ע"ש, וע"ז הוא שפירש"י ו"ל דעל גגו של היכל קאי ופריך משום דגגו לא כתוב בקרא וכ"ה ג"כ בתוס' שזעזעו י"ז ע"כ ד"ה וטמא ותימה גדולה הוא צעני ולא נודע לנו איזה מק"א נמצא בלשון כזה, ואיך שיהי' הרי מפירכת הש"ס מגגו של היכל ודאי מוכח להיפוך ששום גג ל"ה קודש. ומשה"ק מהא דבית הפרוה הנה כבר נתקשו בזה גם רבותינו בעלי התוס' ו"ל במקומו שם ביומא ד' ל"א ע"א ד"ה וכולן וניחא להו לתרץ דבאמת י"ל דגג בית הפרוה הי' שזה לקרקע העזרה אלא שלא הי' לו פתח לעזרה משום צניעות והי' נכנסין לו דרך לשכת המדיחים וגם שם הי' תוכה קודש ע"ש. והרבה יגעתי ליישב דברי הראב"ד הנ"ל עד שזכיתי להשיג ספר הראב"ד הישן אשר ממנו העתיקו המדפיסים את הש"ס דפוס ווילנא ומאחתי שם גירסא אחרת ותחת העתקתם בזה"ל: "וכן מוכח כמו כן מהא דתנן גגו הי' קודש ולא מותצי מיני'" כתוב שם בזהאי ליטנא וכן מוכח כמו כן גגו הי' קודש ולא מותצי מיני' לרצ עכ"ל והנה זה נכון דלא מצינו בהש"ס דליתצי מגגו של מזבח אבל עדיין קשה להבין עיקר ראי' זו מן המזבח שהרי המזבח החיצון הי' בנין של אבנים מלא סיד וחילוקי אבנים וקוניה חפץ בלי שום חלל ותוך וכמ"ש בנזכרים נ"ד א. וכן הוא ברמב"ם פ"ב מה' בית הבחירה הט"ז ע"ז. ועיין נזכרים כ"ז ע"כ דקרי למזבח החיצון בשם

ולכן אף שעצם הגג קודש הוא בעצמו וכמ"ש בפסחים שם ד' פ"ו ח"ש וגגו קודש ותסבירא והא קמני גגין הללו אין אוכלין שם ק"ק וכו' ואלא קשיא וגגו קודש אר"ח ב"ג לאותן שתי אמות ע"ש ברש"י ותוס' דהך קדושה אית להו מיהת להגגין של ההיכל אבל לא לאכילת ק"ק ולא לשחוט ע"ג קק"ל וע"כ ה"ט משום דכיון דאין שם מחילות א"א שיתקדש האזיר שעליהן הא מיהת במקום שהקרקע עם המחילות קדושות הן כמו בירושלים כולה ודאי דגם האזיר שבתוכן קודש הוא וכמ"ש נ"ת. ומוצן מעתה לפי"ז מה שצירושלים כולה לא נתקדשו הגגין והעליות אף שאין ספק דבית גדול וגבוה מאוד הבנוי בתוך ירושלים אף שעולה למעלה גם מחומת העיר ודאי שכל הבית כולו קודש הוא האזיר שבתוכו בקדושת ירושלים ממסד עד הטפחות למעלה ראש משום שהרי קרקע הבית וכתליו קדושים הם וממילא נתקדש גם כל האזיר שבתוכו אבל אם יעשה בית קטן ונמוך ויפסיק במחילה ויבנה על גביו עלי' גם אם אינו עולה עד רוס מחילות העיר מ"מ אין העלי' קודש משום שמפסיק במחילה את האזיר מן הבית ומן הרקיע שלמטה בבית ושוב א"א שיתקדש האזיר שלמעלה שהרי אין לו חיבור לא עם הקרקע למטה ולא עם האזיר של כל העיר מכל צדדיו אחר שהמחילות מפסיקות ביניהן, ורק העליות של ההיכל הם לבדם נתקדשו ובודאי שנתקדשו קדושה מיוחדת אחר שנבנו, וכו'. אמנם ראיתי אני לרבינו הראב"ד ו"ל מש"כ בפירושו על מ' תמיד שנדפס בש"ס וילנא ומשם סחירה לדברינו ולכן מצאתי עלי חובה להעתיק לשונו שם ולדון בדבריו מעט וז"ל שם בד' ל' ע"כ במש"כ לתרץ את הקושיא שהביא בש"ס דקוטה ד' מ"א במוציא שביעית עושין לו בימה של עץ בעזרה והוא יושב עליה ושם ע"כ פריך הש"ס והאמר מר אין ישיבה בעזרה וכו' ומאי קושיא הא י"ל דכשהי' יושב על הבימה היתה עשו' כמו גג גבוה הרבה וגגין לא נתקדשו וה"ה יכול לישב בטוב וחי' וז"ל בשם הר"י דלא חשוב ההיא בנין דבר של קצת משום שנעשית לפי שעה ולכן ל"ה חלוקה משאר קדושת העזרה וכו' שהרי אפילו למ"ד דעליות וגגין לא נתקדשו היינו אותן שהיו באותה שעה כשנתקדשה העזרה אבל מכאן ואילך כל מה שנעשה מכאן ואילך באזיר העזרה שום דבר הכל קדוש דלאו כל כמיני' ע"י בנינו להפקיע קדושת

רצפה ולמזבח הפנימי בשם כלי שרת וע"כ דלד העליון של מזבח לא נקרא כלל בשם גג והוא ענף המזבח שנתקדש להקריב עליו הקרבנות עכ"ל. ואמנם עיין באור שמה בהלכות שגגות (פי"א הל"ד) שכתב על לשון הרמב"ם: "וכן אם חלה עצמו באויר עזרה הדבר ספק אם אויר עזרה כעזרה או אינו כעזרה" וכתב האור שמה באור דבריו וז"ל: "וא"כ כשנטמא ואח"כ חלה עצמו באויר עזרה מספקא ליה טובא אם אויר עזרה קדוש מלד עצמו בלא יחוסו אל הקרקע והוי האויר קדוש במתקלף חדא עם העזרה וכמו שהעזרה הוקדשה לאורכה וכן הוקדשה לרחבה כן הוקדשה לרומה כל האויר עד הגג וא"כ כמו שאם הלך פסיעה אחת מן הגג במקום שלא היה לו להלך חייב בלא שהיה כלל כן חייב על הליכתו באויר, דמה לי הולך לאורכה מה לי הולך לרומה, או דילמא אויר עזרה לאו שקול כעזרה ממש ואף כי קדוש הוא מה שבתוך העזרה הוא הוי כאויר חצר לענין קנין דמאי מטא לאוירא קני ואויר כלי דכמונת דמי מה שבתוך האויר וא"כ לא נוכל לחייבו טפי מאילו עומד במקומו מקום שעלה באויר דכמונת דמי וכאילו עמד במקומו ובעי שהיה אבל כי שהה ודאי דחייב" ומבואר מדברי רבינו הגאון האור שמה באור מלד ענף החפלא הוא קדוש ואינו חלוי בהעזרה וזה מתאים עם דברי הראב"ד רק האור שמה מדבר לענין האויר שצפנים של העזרה אבל בענף הדבר נראה שסובר שקידוש האויר הוא דין בפני עצמו. ותורף הטענה היא דלא שייך שיחול הקדש על האויר ונראה דשאני נדרי הדיוט ונדרי הקדש שהנדר וההקדש חל על החפלא ונריך שיהיה דבר של ממש שדבר שאינו ממשי לא חל עליו לא נדר ולא הקדש ואמנם יש קדושות שאינן מדין הפלאה אלא קדושתם מחלות קיום מצוותו וכל עיקר קדושתו היא בשביל הקיומים החלים מלד חלות דין הקדשו ואינו מדין נדר והפלאה אלא מדין קיום מצוותו כמו קדושת יובל שחלה על ידי צי"ד או קדושת הזמנים דמקדשי לה ישראל לזמנים וקידוש החודש שבעי צי"ד וגם יכולין צי"ד לקדש החדש למפרע לדעת הרמב"ם. עיין בחיבורי אגן הסהר עמוד קע"ד, אלו הקדושות גורמים חלות דינים מלד ענף החפלא של קדושה שיש הלכה של חלות דין קדושה וקיומא של הקדושה היא החלות דינים שחלים על ידי הקדושה (כמו שאמרין בקידושין דאסר לה

ע"כ כהקדש) וכן קדושת המקדש והעזרה וכל העשר קדושות הקדושה מלד קיום מצוותה של החפלא של העזרה והקדש והקידוש צי"ד הוא על ידי הסדר שנאמר במשנה שבעות בשיר ובשתי חודות וכו' ולפי"ז אם קידשו צי"ד האויר כנגד העזרה עד רוס רקיע הרי אין פירושו שקידשו את האויר שהרי האויר מתחלף בכל רגע אלא הכונה על מקום החלל שכנגד העזרה (לדוגמא בעלמא שאמרין שאויר רה"י עולה עד רקיע ועיין בחידושי רבינו חיים הלוי הלכות שבת) שצי"ד קידשו החלל עד רוס רקיע זהחפלא של קדושת עזרה וכך היא ההלכה שקדושת עזרה יכולים צי"ד להחיל גם על החלל שחלו בו כל הדינים של עזרה לענין טומאה ולענין אכילת קדשים וכדומה. ואין כאן תמיהה של הגיון שקידוש צי"ד הרי שייך גם ביובל, ראש חודש וזמנים שהם אינם דברים של ממש אלא סדר בקציעות קדושה לדינים מיוחדים ובענף המושג של קדושה הוא גזיה"כ ובאויר מלבד הג"מ לדינים החלים ממנו הרי הרמב"ם אומר שקדושת ירושלים והמקדש היא מפני השכינה ושכינה אינה בטילה וא"כ גם באויר יש השכינה השכינה עד רוס רקיע. וגם י"ל דהקדושה באה מהחלות דינים בנת אחת על ידי קציעות וקדושת צי"ד כמו בקדושין דאמרין דאסר אכולי עלמא כהקדש ושם ההקדש בא מהאיסור ודיני אשת איש בנת כאחת אם לא שגגים שהוא ליטנא בעלמא והדברים עמוקים וא"כ מקומו להאריך. והלא כל העשר קדושות הן מקדוש צי"ד והבדל הקדושות באה מהחפלא של קיום מצוותה, והארכתי בזה צמ"א.

סימן ח'

בענין טבול יום בהר הבית

ביאורים להלכה האם מותר לטבול יום לעלות להר הבית

לפי מה שכתבנו שמחויבים לשמור הבית המקדש גם בחורבנו א"כ נריך לשמור הר הבית וגם הכותל שהיא כותל העזרה כמבואר ברמב"ם פ"ח הל"ט וז"ל: